

La República Francesa: el multipartidisme bipolaritzat

Joan MARCET

Universitat Autònoma de Barcelona

Working Paper n.40

Barcelona 1991

A. DE LA REVOLUCIÓ A LA VA. REPÚBLICA: LA PERMANÈNCIA DE LA POLARITZACIÓ DRETA-ESQUERRA

El sistema polític francès és el resultat d'una llarga evolució que arrenca el 1789. Aquest any és l'inici de l'època moderna política de França i el final de l'Antic Règim.

En poc mes de dos-cents anys -des de la caiguda de l'Antic Regim fins avui- França ha conegut prop de vint règims polítics d'una duració mitjana de set anys, si exceptuem la IIIa. República que en va durar seixanta-cinc, i l'actual Va. República que té una permanència de mes de trenta anys.

La Revolució francesa de 1789 ha tingut una transcendència molt superior als processos revolucionaris anglesos o americans, gràcies a la universalització dels seus principis, com s'ha fet pales en la celebració recent del seu bicentenari.

En tota la història de la França moderna contràriament al que succeeix en altres països transformats per processos revolucionaris, com Gran Bretanya o Estats Units, els partits polítics hi tenen un paper secundari. Caldrà esperar a finals del segle XIX per veure aparèixer un veritable partit de quadres, i als inicis del segle XX per veure néixer un veritable partit de masses.

Però, en canvi, fou la Revolució de 1789 la que institucionalitzà i organitzà l'estructura dreta-esquerra.

Altres estructuracions que apareixen més tard -com la geogràfica entre muntanya i plana- no duraran, mentre que la distinció dreta-esquerra s'universalitzarà fins el punt d'esdevenir l'esquema de tota la vida política en tots els països del món.

Històricament, la distinció entre la dreta i l'esquerra es situa a la sessió del 28 d'agost de 1789 en la qual es va debatre en l'Assemblea Nacional constituent sobre el veto real. Va ser en aquesta sessió que aquells que mantenien la necessitat del veto anaren a seure a la dreta del president, mentre que els adversaris al manteniment del veto real es reagruparen a l'esquerra.

La gran divisió ha nascut, encara que es tracti només i durant molt de temps d'una estructura, és a dir, d'un sistema de relacions. Dreta i esquerra només tenen sentit i existència en la relació de l'una a l'altra i recíprocament. No es tracta tant de valors eterns, ni d'essències immutables, com de dualitat inevitable d'idees, de comportaments, d'interessos, enfront de la diversitat de qüestions que planteja la vida en societat.

D'aquesta manera, dreta i esquerra, permeten classificar, en els règims polítics pluralistes, les dues principals tendències oposades. Diversos autors parlen de la permanència en la vida política francesa del que anomenen temperaments o tendències polítiques (cf. François Goguel, "La politique des partis sous la IIIe République", 1946) per contraposició a les actituds polítiques (cf. Jean Meynaud, Alain Lancelot, "Les attitudes politiques", 1962), definides com a forma de reacció d'un individu o un grup enfront d'un fet o idea política, mentre que el temperament polític es definiria com la tendència a perpetuar una actitud.

La permanència d'aquesta estructuració dreta-esquerra no comporta ni unitat ni homogeneïtat dins de cada camp. Si bé el joc electoral apareix sovint aconduït per dos grups antagònics des de l'inici de la França moderna, la vida política interna de cada tendència és força més complexa. René Remond (cf. "Les droites en France", 1982) distingeix la continuïtat de tres corrents dins la dreta: el primer pot identificar-se des de 1815 com a dreta ultra, legitimista, que rebutja la Revolució i posteriorment també la República, que ressorgeix durant la guerra d'Algèria i que avui confluiria en el Front Nacional. El segon és la dreta liberal, que accepta la Revolució i admet progressivament els valors de la democràcia; és la dreta orleanista, que esdevé reformista en la Ma. República i que en alguns moments s'ha pogut afirmar sota els trets del giscardisme. El tercer seria la dreta nacionalista, dreta autoritària i militant, encarnada primer en el bonapartisme i que avui es pot assimilar al gaullisme. Pel que fa a l'esquerra, Jean Touchard (cf. "La gauche en France depuis 1900", 1977) també distingeix tres tendències diferents: l'esquerra centrista i liberal del radicalisme; l'esquerra humanista, ideològica i democràtica del socialisme; i l'esquerra autoritària, extremista i sovint antidemocràtica del comunisme.

L'existència dels diversos corrents dins la permanent contraposició dreta-esquerra, i l'esforç per traduir-los a les grans opcions polítiques actuals, no significa la permanència històrica d'aquestes tendències de manera que es puguin identificar cada una a un sol partit en el sentit orgànic del terme. Més aviat cada partit és l'expressió complexa en cada moment històric de més d'un sol corrent.

B. L'EVOLUCIÓ DEL SISTEMA FRANCÈS DE PARTITS POLÍTICS

De manera genèrica es pot resumir l'evolució històrica del sistema de partits a França establint tres grans períodes.

- De 1815 a 1875 els principals corrents polítics, embrions encara dels futurs partits, afronten la qüestió fonamental del règim polític, de la legitimitat i, per tant, del fonament del poder i de la seva organització. Els corrents polítics d'aquest

període tenen el seu precedent en els anys immediatament anteriors de la revolució i de l'imperi: l'extrema dreta és legitimista per fidelitat a l'antic règim i la dreta liberal i conservadora dóna suport a la família d'Orleans; el cesarisme democràtic és el bonapartisme renovat i adaptat; l'esquerra liberal és la continuadora dels Girondins; l'esquerra ideològica i democràtica té les seves arrels en els Jacobins; i l'extrema esquerra reprèn la tradició dels "enragés" i de l'igualitarisme social de Babeuf.

La confrontació electoral del període es produeix en el marc d'un sufragi censatari per elegir un Parlament on ni tant sols es reconeixen els grups parlamentaris. Únicament es creen comitès electorals que relliguen, en el moment de les eleccions, els homes polítics a les diferents tendències genèriques. El veritable teixit polític, que assegura l'existència i circulació de les idees i dels programes i la mobilització de les forces, el constitueixen la noblesa, la burgesia liberal i dels negocis, els notables locals, i sobretot l'Església catòlica, la franc-maçoneria, les societats de pensament i la premsa.

La implantació del sufragi universal masculí el 1848 no canvia la situació orgànica dels partits fins l'assentament i consolidació de la IIIa. República.

- El període 1875-1945 ve marcat per la formació de veritables partits organitzats i per la lluita política sobre el model de societat i el paper de França en el món.

L'assentament de la República, l'afer Dreyfus en el tombant de segle, l'esclat de la guerra europea el 1914, la divisió del moviment obrer en els anys vint, i l'aparició dels feixismes que abocaran a la guerra mundial el 1939, marquen l'evolució de les diverses tendències polítiques durant aquest període.

El bonapartisme sembla fora de joc des de la mort del príncep imperial, fill de Napoleó III, el 1879. Però el corrent d'exaltació a la pàtria i promotor d'una nació fraternal ressorgeix de la ma del general Boulanger i el seu partit republicà nacional (el boulangisme) i mostra la força d'atracció d'un cesarisme democràtic i popular, interclassista i reformista. Fora del curt episodi del boulangisme, la dreta cesarista i democràtica és absent del joc polític fins que el 1936, el coronel La Roc que crea el Partit Social Francès que trenca amb l'acció subversiva de les lligues d'extrema dreta i accepta el joc electoral i parlamentari. L'experiència d'aquest PSF, que el 1938 comptava amb 2 milions d'afiliats, s'acaba amb la caiguda de la IIIa. República.

L'extrema dreta agrupa a l'inici del període a legitimistes i orleanistes. L'orientació del papa Lleó XIII que promou un catolicisme social, popular i reformista, sembla deixar sense base social aquest corrent. Però l'afer Dreyfus i la lluita antireligiosa del govern d'esquerra moderada i radical, retornen a la dreta

monàrquica el suport de les masses catòliques. El corrent agruparà, arran de l'afer Dreyfus, l'antisemitisme, l'antirepublicanisme i el patriotisme virulent. El nacionalisme esdevé la bandera de l'extrema dreta. Les lligues patriòtiques constitueixen les primeres manifestacions de l'organització de partits d'extrema dreta, donant a aquest corrent una organització real i una potent doctrina amb la creació, el 1905, de la Lliga d'Acció Francesa de la mà de Charles Maurras. La condemna que en fa el Vaticà l'any 1926, prohibint als catòlics col·laborar amb l'Acció Francesa, fa esclatar el corrent en múltiples organitzacions més o menys clandestines i subversives, que reneixen sota la influència del feixisme italià i el nazisme alemany; fins a la creació el 1936 per un antic comunista i militant obrer, Jacques Doriot, del Partit Popular Francès, de caire feixista.

La dreta liberal i conservadora es troba també bloquejada, a l'inici de la IIIa República, per la qüestió del règim polític. No serà fins a finals del segle XIX, després de les convulsions desfermades pel boulangisme i l'esclat de l'afer Dreyfus i l'anticlericalisme, que es formarà una nova dreta conservadora i liberal, integrada per antics orleanistes i catòlics reagrupats amb antics monàrquics (l'Acció Liberal Popular), que conflueixen en els primers anys del segle XX amb l'antiga esquerra liberal.

Efectivament, l'esquerra liberal i moderada -els "oportunistes", electoralment majoritaris en la dècada dels vuitanta, anomenats republicans d'esquerra o progressistes cap als finals de segle XIX- evoluciona cap a la dreta liberal i dóna lloc a dos grups diferents: l'ala dreta es reagrupa el 1903 dins la Federació Republicana i esdevindrà, després de la guerra europea, la principal formació de la dreta liberal i conservadora sota la direcció de Louis Marin; l'ala esquerra formarà el 1901 l'Aliança Republicana Democràtica i donarà suport a Waldeck-Rousseau al front del bloc d'esquerres.

L'esquerra ideològica i democràtica està representada, des de meitats dels anys vuitanta, pel Comitè d'acció per a les reformes republicanes, que constitueix més un estat d'ànim que un veritable partit. La qüestió que els uneix a tots és l'anticlericalisme, és a dir, la voluntat de sostreure l'Estat i la societat de la influència de l'Església Catòlica. L'afer Dreyfus suscita actituds militants republicanes i anticlericals i uneix els diversos components de l'esquerra ideològica i democràtica. El 21 de juny de 1901 es funda a París el Partit Republicà Radical i Radical Socialista que agrupa varis centenars de comitès electorals, lògies maçòniques, societats de pensament, la Lliga de l'ensenyament i la Lliga dels drets de l'home. Partit de quadres i màquina electoral, el Partit Radical es situa, des de la seva creació i fins l'esclat de la guerra mundial, com a primer partit de França. Els radicals portaran a terme una política de reformes, tímidament iniciada ja pels oportunistes i moderats, que posa les bases de l'estructura política i social de la França contemporània: assentament i desenvolupament de les llibertats públiques,

separació radical Església-Estat, escola laica i pública, exaltació del progrés per l'acció de la raó i de la ciència, intervenció de l'Estat en certs sectors clau, com els ferrocarrils. Però el Partit Radical és també un partit de base social molt ample que acull al seu interior tendències molt diverses, fet que produirà una inestabilitat governamental que esdevindrà crònica i es transmetrà a la IVa. República. Les contradiccions radicals expressen les incerteses d'una bona part de les classes mitjanes franceses que arriben fins els nostres dies.

L'extrema esquerra, socialista i revolucionaria, es troba, a l'inici de la IIIa. República, aixafada i dividida per la repressió de la Comuna de París, i necessitarà el pas dels anys per a la seva reconstrucció. El moviment sindical, força important des d'abans del seu reconeixement legal el 1884, s'unifica entre 1895 i 1902 en la C.G.T., reunint el sindicalisme de base geogràfica i el sindicalisme de base econòmica, i constituint-se autònomament al moviment socialista fortament dividit. Al llarg dels dos darrers decennis del segle XIX, la creació i recreació de grups i partits d'orientació socialista sembla consolidar la divisió del moviment.

D'una banda, Jules Bazile, més conegut com Jules Guesde, junt a Paul Lafargue, gendre de Carles Marx, difonen el pensament marxista a França a partir de 1879 i del Congrés Obrer de Marsella. El 1883, Guesde crea el Partit Obrer, que esdevindrà amb el temps Partit Obrer de França (POF), doctrinari i molt organitzat, però amb una implantació limitada.

Per la seva banda, els anarquistes i els blanquistes, hereus de la tradició d'acció directa, s'organitzen de la mà d'Edouard Vaillant en el Comitè central revolucionari, que es convertirà el 1898 en el Partit Revolucionari Francès (PRF).

El 1882, i sota la influència de Paul Brousse, s'ha constituït la Federació de Treballadors Socials, d'orientació proudhoniana i favorable al reformisme possibilista.

Del grup de Brousse en sortirà el 1890 un sector encapçalat per un líder obrer, Jean Allemande, que crearà el Partit Socialista Obrer Revolucionari (PSOR) grup al que s'incorporaran intel·lectuals provinents del radicalisme com Lucien Herr i Jean Jaurés.

Cap a finals de segle -sota la influència d'un cert avenç electoral, de l'èxit del radicalisme, i de l'adopció de la llibertat d'associació- els diversos grups socialistes tendeixen a apropar-se. El maig de 1901 a Lyon, el 3er. Congrés d'organitzacions socialistes tindrà com a resultat la creació de dos partits contraposats: el Partit Socialista Francès (PSF) que agrupa els independents de Millerand, els broussistes i els allemanistes, i que sota la influència de Jaurés es manifestarà favorable al Bloc d'esquerres en les eleccions de 1902; i el Partit Socialista de França (PSdF) que reuneix als partidaris de Guesde i Vaillant i que

manté una actitud revolucionària i contrària al Bloc d'esquerres.

La unificació dels dos partits, imposada per la Internacional Socialista, tindrà lloc a París l'abril de 1905. El nou partit s'anomenarà Secció Francesa de la Internacional Obrera (SFIO) i experimentarà fins a 1914 un important creixement i impuls de la mà de Jean Jaurés.

L'actitud dels socialistes el 1914, un cop mort Jaurés assassinat, votant favorablement els crèdits de guerra i entrant Guesde al govern, "nacionalitza" la SFIO, però posa les bases de la divisió posterior. El desembre de 1920 la gran majoria dels delegats al Congrés de Tours voten favorablement les 21 tesis leninistes i l'adhesió a la Internacional Comunista. De l'escissió en resulta un petit partit socialista (al voltant de 50.000 afiliats) que començarà a refer-se entrats els anys trenta sota la direcció de Léon Blum, i un gran partit comunista (PCF) que compta d'entrada amb més de 100.000 afiliats i amb el prestigiós òrgan d'expressió creat per Jaurés, l'Humanité, que es veurà agitat per conflictes interns i per les purgues durant els primers anys de la seva existència, però que es reorganitzarà, es popularitzarà i creixerà de forma notable sota la influència de Maurice Thorez a partir de meitats dels anys trenta.

- El període que s'inaugura l'endemà de la guerra mundial i que arriba fins avui conté dues fases diferenciades que es corresponen als dos règims constitucionals: la IVa. República (1946-1958) i la Va. República (des de 1958 en endavant).

La IVa. República apareix, en gran mesura, com a continuació o restauració de la IIIa. República. El tripartidisme governamental inicial (1945-1947) associa a comunistes, socialistes i el recentment creat Moviment Republicà Popular (demòcrata-cristià). L'exclusió dels comunistes a partir de 1947 obre la porta a coalicions de tercera via marcades per la inestabilitat i la confusió, fets que recorden el sistema de la IIIa. República. Però, per altra banda, durant aquesta primera fase es posen les bases de la transformació del sistema de partits que es realitzarà durant la Va. República. L'aparició del gaullisme, sota forces encara poc estructurades, que ve a ocupar l'espai de la dreta liberal i conservadora; l'intent de creació d'una força de centre, el MRP, que realitzi el paper que els radicals han jugat durant la IIIa. República (de fet el MRP s'associa a la IVa. República com el Partit Radical a la IIIa.); el joc de contraposicions i recerca de confluències entre socialistes i comunistes. Tots aquests elements estan presents en el desenvolupament de les forces polítiques durant la IVa. República i marquen la formació i implantació del sistema actual de partits a França.

C. LES TRANSFORMACIONS DELS PARTITS SOTA LA VA. REPÚBLICA

Des de 1958 s'ha destruït el sistema de partits que s'havia anat instaurant sota la IIIa. República, i que amb petites variacions es va mantenir durant la IVa. República: un sistema flexible i pluralista. La flexibilitat del sistema -també caracteritzat com inestabilitat governamental- era la causa de la complexitat de la vida política i la raó de la seva adaptabilitat. Això- va permetre, el 1958, legalitzar el retorn al poder de De Gaulle i la instauració d'un nou sistema institucional, la Va. República.

La instauració del nou sistema es realitza en diverses fases i es va consolidant en cada procés electoral. De 1958 a 1962 es va produint la destrucció de l'antic sistema, però la configuració del nou es troba aturada per la guerra d'Algèria i pel paper que juga el general De Gaulle. El final del conflicte argelí i l'adopció de l'elecció directa per sufragi universal del President de la República el 1962, marquen l'inici real d'un nou sistema que es manté multipartidista però que es convertirà rígid. Els esdeveniments de maig-juny de 1968 semblen poder enfonsar el sistema, però la superació de la crisi tendirà a reforçar-lo. El fet majoritari -incrementat pel sistema d'elecció presidencial- obliga a la polarització dins de cada camp o a sortir del sistema. La bipolarització transcendeix les divisions internes de cada gran tendència, i les alternances que es produeixen en els anys vuitanta mostren que aquesta bipolarització només pot transformar-se si es produeix un canvi d'actitud dels grans partits dins cada camp o bé per una revisió del sistema institucional de la Va. República.

Dins el marc d'aquest sistema es desenvolupen els principals partits francesos:

1) EL GAULLISME

L'aparició, desenvolupament i manteniment d'un moviment gaullista organitzat és la principal novetat del sistema de partits de la Va. República.

Després de l'efímera "Union gaulliste" de René Capitant el 1946 i de l'experiència frustrada del "Rassemblement du Peuple Français" (RPF), de 1947 a 1953, caldrà esperar el retorn del general De Gaulle a la direcció de l'Estat, el 1958, i a la instauració de la nova Va. República, per veure el sorgiment d'una força política, que vol ser el suport de l'acció empresa pel nou President de la República. Es formarà llavors (octubre de 1958) la "Union pour la Nouvelle République" (UNR) a partir de la unió de tres corrents gaullistes principals: el Centre nacional dels republicans socials de Chaban-Delmas, la Unió per la renovació francesa de Soustelle, i la Convenció republicana creada per Madeleine Fourcade a partir dels antics combatents de la França lliure.

La voluntat expressada per De Gaulle de no lligar-se ni sentir-se lligat a cap partit, aconduïxen a la UNR no cap a un gran partit de masses situat a la dreta, sinó cap un gran partit de quadres encarregat de canalitzar i enquadrar l'electorat i de mantenir els diversos personatges que l'integren en el poder sense dictar cap línia de conducta. Fins i tot, la pròpia UNR rebutja la definició com a partit i prefereix descriure's com un moviment. Després d'una aparició modesta en les primeres eleccions legislatives de novembre de 1958 -en les quals aconsegueix el 17,6% dels vots, situant-se per sota del centre independent (23,1%) i del PCF (18,9%) malgrat que aquest perd prop de 7 punts- la UNR es reforça a partir del referèndum de 1962 per l'elecció del President de la República per sufragi universal directe, ja que només els gaullistes varen fer campanya pel "si". És el moment del reagrupament de tots els gaullistes.

El 1958, els gaullistes hostils a l'Algèria francesa varen refusar d'entrar a la UNR i crearen el Centre de la reforma republicana, que es convertiria després en la Unió Democràtica del Treball (UDT). Superat el referèndum, la UNR i la UDT s'apropen i presenten candidats comuns a les eleccions de novembre de 1962 aconseguint el 31,9% dels vots i convertint-se en la primera força política francesa. Les primeres eleccions del President de la República per sufragi universal directe, el 1965, enfronten De Gaulle a François Mitterrand, candidat únic de l'esquerra. La presentació d'un candidat centrista, Jean Lecanuet (MRP), força De Gaulle a una segona volta i mostra l'encara dèbil implantació electoral de la UNR-UDT, que formalitzarà un acord amb la Federació dels Republicans Independents de cara les eleccions de març de 1967 en les quals aconseguiran el 37,7% dels vots. En la IVa. Assemblea Nacional que té lloc a Lille el juny de 1967 la UNR i la UDT es fusionen en la "Union des Démocrates pour la Vé. République" (UDR), dotant-se d'uns nous estatuts que donen més pes i poder als militants de la nova formació. S'anomena un Secretari General, Robert Poujade, i es reserva el paper de líder a Georges Pompidou.

El gaullisme apareix en aquests moments com una força consolidada dins un marc institucional creat a la seva mida. La competència en circumscipcions uninominals dona un aire localista sense massa continguts programàtics generals a les eleccions, fet que afavoreix la xarxa de notables locals que ha anat creant el gaullisme. El reforçament d'estructura funcional de l'Administració pública francesa, on tendeix a incrementar-se el paper dels grans cossos d'alts funcionaris provinents de les grans escoles (Ecole Normale i ENA preferentment), augmenta l'autonomia de l'aparell polític-administratiu i va configurant l'aparició d'una nova classe política tecnocràtica, que tendeix a distanciar-se de la vella classe política provinent de la IVa. República. (cf. Pierre Birnbaum: "Les sommets de l'Estat", 1977).

El moviment gaullista, afermat sobre les seves bases i reagrupat al voltant

del Primer Ministre, Georges Pompidou, s'enfronta a la revolta de maig de 1968 reclamant el suport de l'electorat a finals de juny, obtenint un important èxit amb el 43,7% dels vots, que li dóna per primera vegada la majoria absoluta a l'Assemblea Nacional.

Momentàniament desconcertats pel fracàs del referèndum de 1969 i la dimissió de De Gaulle, la UDR es mobilitza per donar suport a l'elecció de Pompidou com a President, que aconsegueix sense grans dificultats enfront d'una esquerra dividida, i en procés de reorganització. Però de cara a les eleccions legislatives de 1973, a la unió de la majoria al voltant del gaullisme (UDR, RI i Centre Democràtic i Progrés) s'oposa la unió de l'esquerra (PS, PCF i MRG), produint-se uns resultats que reequilibren la correlació de força entre dreta i esquerra (34,6% per UDR-RI front a 20,7% PS-MRG i 21,4% PCF) i donen un cert joc a les forces centristes en la formació de la majoria parlamentària i governamental.

La mort de Georges Pompidou l'abril de 1974 obre una gran fissura dins la dreta de cara la nova elecció presidencial. Enfront de Mitterrand, novament candidat únic de l'esquerra, la majoria de dretes presenta, a Chaban-Delmas amb el suport oficial de la UDR i del CDP i a Giscard d'Estaing que compta amb el suport dels RI, del Centre Demòcrata i d'un sector de la UDR encapçalat per Jacques, Chirac. La victòria ajustada de Giscard i el nomenament de Chirac com a Primer Ministre permeten a aquest de fer-se amb el poder dins la UDR. Però la dimissió de Chirac dos anys després fa perdre al gaullisme el darrer lloc clau en les institucions i planteja la incògnita de la subsistència d'un moviment creat per governar.

En aquesta situació, Chirac llença el setembre de 1976 una crida a la unió de totes les forces gaullistes en una perspectiva de renovació. No es tracta d'aconseguir novament una coalició de partits al voltant de la UDR, sinó de construir un nou partit unitari a partir de la UDR. El desembre de 1976 es formalitza la creació del "Rassemblement pour la République" (RPR) sota la presidència de Jacques Chirac. Sota aquestes sigles Chirac farà front a totes les conteses electorals, legislatives i presidencials, des de 1978.

Amb tot, però, el RPR no s'identifica completament amb el seu líder i intenta, sobretot en els darrers anys, mantenir una existència pròpia. Després del fracàs de Chirac a les eleccions presidencials de 1988 es desenvolupa una contestació interna i externa. Alguns reclamen la renovació del moviment. D'altres posen en qüestió la pròpia existència del RPR i preconitzen la constitució d'una gran formació política que agrupi a tota l'oposició (posició defensada per un dels líders joves del RPR, Michel Noir alcalde de Lyon des de 1989). D'altres, finalment, proposen una fórmula, superadora dels partits polítics, per a la designació del candidat únic de la dreta a l'elecció presidencial (és la proposta d'unes primàries a la francesa, llançada per un altre dirigent del RPR, Charles Pasqua). En el congrés de

febrer de 1990, i per primera vegada en la història dels partits gaullistes, el RPR ha hagut d'escollir entre dos projectes polítics: el presentat per Chirac i Juppé que va obtenir la majoria dels mandats (68%) i el de Pasqua i Séguin que va aconseguir el 31% dels mandats. Finalment, però, Chirac va ser confirmat a la presidència del moviment per unanimitat.

De 1958 a 1974 els gaullistes han tingut un objectiu prioritari: mantenir-se com a majoria i exercir el poder. En conseqüència han tingut una línia de conducta immutable: els partits de la majoria no han de tenir programa. El programa de la UDR es resumia en dues propostes: suport incondicional al President de la República i al seu govern, tant al Parlament com al país, i transmissió al poder de les propostes i crítiques recollides en el país.

El RPR, desposseït en la major part de la seva existència de l'exercici del poder, intenta dotar-se d'una doctrina i d'un programa, el contingut dels quals presenten una desviació cap a les posicions de la dreta liberal, sobretot pel que fa a la qüestió clau del paper de l'Estat en la vida econòmica i social.

Els diferents corrents que han aparegut en el RPR des de 1989 han renovat el debat programàtic al si del partit.

D'una manera organitzativa els diversos partits gaullista no han sigut mai partits de masses de dretes, sinó més aviat organitzacions electorals i parlamentàries de notables.

Com ja s'ha assenyalat, els propis gaullistes han preferit auto-anomenar-se "moviment" més que partit.

Jean Charlot, un dels principals estudiosos del gaullisme (cf. "Le phénomène gaulliste", 1970), va proposar la definició de "partit d'electors", un partit que no es dirigeix ni als seus militants, ni als notables, ni a les masses en general, sinó més aviat als seus electors. En bona part el model que els gaullistes volen copiar, en molts moments de la seva evolució organitzativa, és el del Partit conservador britànic.

Els antics estatuts de la UDR donaven el poder del partit a òrgans formats per membres nomenats o de dret, i, en la pràctica, el cercle dirigent es reduïa a una trentena de gaullistes històrics.

Malgrat l'existència d'estructures organitzatives de base (les unions de circumscripció legislativa i les federacions de departament), l'activitat militant fora dels períodes electorals és absolutament nul·la. Des d'aquest punt de vista la UDR es un partit de notables i d'èlits, havent estat sempre difícil i polèmic el coneixement

del nombre d'afiliats (en el moment de la constitució, la UNR reivindica 280.000 afiliats, però uns mesos després la xifra confidencial és de 24.000, i en el 1963 les dues xifres són, respectivament, 150.000 i 86.000).

El congrés del moviment, anomenat "assises nacionals", s'assimila cada vegada més a la conferència anual del Partit conservador: gran nombre de participants; organització molt publicitària; domini absolut dels grans líders, sobretot del Primer ministre, en la definició de les grans orientacions polítiques.

La direcció nacional del partit -comitè central de 119 membres i executiu de 30 membres- ha estat assegurada fins el 1974 pels titulats del poder de l'Estat.

El RPR no ha canviat massa les estructures organitzatives anteriors, si bé les "assises" nacionals, que tenen lloc cada dos anys, elegeixen un president del partit i 100 membres del Consell Nacional, del qual són membres nats els diputats i senadors. En la realitat, el poder del partit és en mans del president que nomena el secretari general i els 12 membres de la comissió executiva.

Des de tots els punts de vista, el RPR manté el caràcter de partit d'electors de les organitzacions gaullistes preexistents.

La força electoral del gaullisme, potenciada per un sistema fet a mida per afavorir el seu triomf electoral, ha estat ja comentada pel que fa a la UNR i a la UDR. El nou RPR obté en les primeres eleccions en les quals es presenta amb aquestes sigles (1978) un 22,5%, un escàs 1% més que el resultat obtingut per l'agrupament creat al voltant del President Giscard, la UDF. Aquest equilibri s'incrementa en les eleccions legislatives de 1981 (20,6% RPR o 20,4% UDF). Des d'aquesta data és més difícil apreciar el pes electoral del RPR ja que ha signat un acord electoral amb la UDF presentant llistes i candidats comuns sota la sigla RPR-UDF.

Els diversos estudis sobre l'estructura de l'electorat gaullista mostren una sensible evolució entre la composició de l'electorat UNR-UDR i el del RPR, que sembla acostar-se més a un electorat de la dreta tradicional.

2) LA DRETA LIBERAL I LA REMODELACIÓ DEL CENTRE

La dreta republicana i liberal té a França una llarga tradició de manca d'organització. Després de la guerra mundial, i sota l'etiqueta de "independents", es situa entre el 13% i el 14% dels vots. El 1948 es funda el "Centre National des Independents" (CNI) com una federació flexible de comitès de base i de centres departamentals que reuneix electes notables i quadres econòmics i socials de l'alta i mitjana burgesia. La seva influència es manté al voltant del 15% durant la resta de la

IVa. República.

Per la seva banda, el partit radical evoluciona cap a la dreta, durant aquests anys, i s'acosta al CNI, fins que el lideratge de Pierre Mendés-France, de 1954 a 1959, retorna el partit radical cap els postulats de l'esquerra. Durant aquesta època sectors minoritaris del radicalisme, encapçalats per Edgar Faure i Andrà Maurice, mantenen l'acostament al CNI.

La dreta liberal, així configurada, facilita el retorn de De Gaulle al poder l'any 1958, però l'acabament del conflicte algerià i la reforma institucional de 1962 porten novament a la crisi. Un grup de trenta-sis diputats, encapçalats per Valéry Giscard d'Estaing, dóna suport a De Gaulle en el referèndum i en les eleccions de 1962 i crea, l'any 1966, la "Fédération nationale des républicains Indépendents" (RI).

Els RI és l'exemple típic de partit parlamentari de notables., sense afiliats i amb una organització feble i molt flexible. La seva influència electoral és difícil de mesurar ja que de 1967 a 1973 conclouen un acord electoral amb la UDR.

Les eleccions presidencials de 1974 ofereixen als RI l'oportunitat de mesurar les seves possibilitats. Giscard d'Estaing, amb el suport del sector UDR liderat per Chirac, aconsegueix superar al candidat gaullista, Chaban Delmas, en la primera volta i guanyar la presidència en una segona volta molt ajustada enfront del candidat de l'esquerra François Mitterrand.

El 1977 els RI es transformen en "Parti Républicain" (PR), sota l'impuls del President de la República, i en un intent de construir un veritable partit, a mig camí del Partit conservador britànic i del Partit Republicà nord-americà.

Per la seva banda, la democràcia cristiana francesa, agrupada a partir de 1945 en el "Mouvement Républicain Populaire" (MRP), després d'un començament força important en les primeres eleccions de la post-guerra (1945 i 1946) inicia un retrocés progressiu del que ja no es recuperarà, malgrat les contínues transformacions internes, i que mostren la debilitat d'aquesta opció i del conjunt del centre en el marc del sistema de la Va. República.

Nascut com a partit de masses i popular, el MRP es transforma progressivament en partit de quadres que vol resistir-se a l'actuació de la majoria presidencial i a la bipolarització.

En les eleccions de 1958 obté un 11,6% i el 1962 retrocedeix a un 9%. En els anys següents el MRP intenta agrupar al seu voltant la dreta radical i els independents no gaullistes, creant, el 1965 i sota l'impuls de Jean Lecanuet, el "Centre démocrate" (CD) que tampoc aconseguirà grans avenços electorals en les

conteses següents.

El 1971 el CD de Lecanuet i el Partit Radical liderat per Jean-Jacques Servan-Schreiber creen el Moviment reformador, fet que produeix la defecció del sector esquerrà del radicalisme, que crearà el "Mouvement des radicaux de gauche" (MRG), associats des d'aquest moment al nou partit socialista. El moviment reformador obté un moderat 13,8% en les eleccions de 1973 i, malgrat donar suport a la candidatura guanyadora en les eleccions presidencials de 1974, es dissol l'any següent.

A meitats dels anys setanta, la dreta liberal i el centre està integrat per quatre partits: el que resta del CNI, el PR, els radicals, i la nova formació creada per Lecanuet el 1976 a partir del CD, el "Centre des démocrates Sociaux" (CDS). Els tres darrers (PR, radicals i CDS) constitueixen de cara les eleccions de 1978, la "Union pour la Démocratie Française" (UDF), creada com a plataforma electoral de suport al President Giscard i amb l'ambició de federar el corrent liberal.

La UDF obté en les eleccions de 1978 un 21,4%, situant-se com a tercera força política francesa a poc més d'un punt del RPR gaullista, i aconseguix el primer lloc en les eleccions al Parlament Europeu de 1979, en les quals la llista encapçalada per Simone Veil obté el 27,6% dels vots.

Però el fracàs de Giscard en les eleccions presidencials de 1981 obren novament la crisi tant a la UDF com en el propi Partit republicà. El PR renova i rejuveneix la seva direcció, situant a François Léotard com a Secretari General, mentre que la UDF manté a Lecanuet com a president. Els seguidors de Léotard desitgen una aliança estreta amb el RPR i fan evolucionar les posicions del PR cap un neo-liberalisme extrem, fet que porta malestar entre els socis centristes de la UDF.

De fet la UDF subsisteix només com a grup parlamentari a l'Assemblea Nacional, sense massa disciplina de vot, però jugant un paper actiu d'oposició a la majoria socialista.

De cara les eleccions de 1986, el RPR i la UDF conclouen un acord electoral que possibilita el retorn de la dreta al govern entre 1986 i 1988, sota el lideratge del dirigent RPR, Jacques Chirac.

El nou fracàs en les presidencials de 1988, en les quals la UDF dóna suport més o menys entusiasta a Raymond Barre enfront al candidat RPR, i en les subsegüents legislatives, malgrat la renovació de l'acord electoral RPR-UDF, comporta nous elements de crisi. Els diputats del CDS rebutgen integrar-se en el grup UDF a l'Assemblea nacional i creen el seu propi grup parlamentari, amb una

orientació crítica, però a voltes de suport, a la majoria governamental del partit socialista. De fet, des de juliol de 1988, la UDF tendeix a reduir-se únicament al PR.

Organitzativament la UDF no ha aconseguit constituir-se en partit polític. Es tracta només d'un "cartel" electoral amb uns òrgans de direcció molt difusos i amb estructures de base episòdiques i impotents.

L'estructura organitzativa de la UDF es basa, teòricament, en un principi confederal de repartiment entre els diversos grups que l'integren. Els òrgans nacionals són el buró polític de 14 membres, que són els caps dels partits que componen la UDF, i el consell nacional integrat pels membres del buró polític, per 20 representants dels partits (5 per partit) i 4 adherents directes.

3. ELS SOCIALISTES

El "Parti Socialiste" (PS) existent avui a França és el resultat d'una evolució del seu principal component, la vella SFIO, i del reagrupament de diverses organitzacions social-demòcrates de menys envergadura.

El moviment socialista a França ha estat sempre atravesat per diversos corrents que el divideixen en tendències o fraccions. ja hem assenyalat el difícil i lent procés de creació de la SFIO, que al llarg de la seva història patirà nombroses escissions, la més important de les quals fou la ja citada de 1920 que dóna lloc al PCF.

En els anys trenta, després d'una lenta reconstrucció aconduïda per Paul Faure i León Blum, la SFIO és el partit més important de França. Després de la guerra mundial torna a ser un important partit de masses que refusa, tant la reunificació amb els comunistes (agost de 1945), com el neo-reformisme de Daniel Mayer (agost de 1946), i s'afirma com un partit de lluita de classes, sota l'impuls del seu nou secretari general Guy Mollet.

Durant la IVa. República, la SFIO és l'eix de totes les majories governamentals. El partit radical és el seu aliat natural i el MRP el company de viatge inevitable.

La guerra d'Argèlia obre, no sols la crisi institucional de la IVa. República, sinó també profundes fissures entre els coaligats del govern Mollet i dins la pròpia SFIO.

En el moment de la votació de la investidura de De Gaulle com a President de la República, els diputats socialistes es divideixen per la meitat entre favorables i

contraris, i apareixen junt amb la resta de l'esquerra (també submergida en greus crisis) com els responsables del fracàs de la IVa. República .

El sector majoritari de la SFIO, encapçalat per Mollet i Defferre, recomana l'acceptació de la Constitució de la Va. República, mentre que un sector minoritari i contrari a l'acceptació del projecte gaullista, s'escindirà per crear la Unió de forces democràtiques que es transformarà després en Partit Socialista autònom i el 1960 en "Parti Socialista Unifié" (PSU).

Després de l'inicial suport a De Gaulle, la SFIO retorna a l'oposició, fet que no impedeix la seva progressiva esclerosi. Manté una forta implantació municipal i una organització sòlida en alguns departaments, però perd molts militants i retrocedeix electoralment (15,5% el 1958; 12,5% el 1962).

En el seu 51è. Congrés, el 1963, els socialistes es marquen una doble tasca: reagrupar tots aquells que a França es reclamen de les idees socialistes, i formar una coalició de demòcrates capaç d'imposar un govern d'esquerres.

Després de l'intent fracassat de Gaston Defferre de constituir una federació capaç d'assegurar el seu triomf en les eleccions presidencials de 1965, la SFIO reprèn el primer objectiu i accepta el projecte Mitterrand de creació d'una federació demòcrata-socialista que uneixi els radicals, els clubs i la SFIO. La candidatura del propi Mitterrand a les eleccions presidencials, amb el suport d'aquestes organitzacions, del PCF i del PSU, facilita les coses i el desembre de 1965 es constitueix la Federació de l'esquerra demòcrata i socialista (F.G.D.S.), integrada per la SFIO, sectors del Partit Radical, la Unió democràtica i socialista de la resistència, la Convenció d'institucions republicanes (constituïda el 1964 i liderada per Mitterrand) i els clubs (societats de pensament aparegudes durant els anys 60, entre els quals, el club Jean Moulin, Citoyens 60, el club dels jacobins ...).

La FGDS multiplica les iniciatives i aconsegueix l'adhesió de la Unió de clubs per la renovació de l'esquerra que lidera Alain Savary, que ha abandonat el PSU; conclou un acord electoral de desestiment recíproc amb el PCF i amb el PSU; obté un bon resultat (19,0%) en les eleccions de 1967; i, finalment, aconsegueix un acord dels diversos partits que l'integren de cara a reforçar-ne les estructures en l'horitzó de convertir la Federació en un partit d'afiliació directa. Però, els fets de maig de 1968 primer, i el retrocés electoral de les eleccions posteriors (16,5%) fa fracassar el canvi iniciat; Mitterrand, malgrat que la CIR que lidera ha reclamat la constitució d'un nou partit socialista, dimiteix com a president de la FGDS i signa l'acta de defunció de la Federació, coincidint amb la separació del partit radical que evoluciona cap el centrisme.

El fracàs de 1969 en la formació d'una candidatura única a les presidencials,

constitueix un nou cop a la línia estratègica de la CIR. La SFIO, per la seva banda, ha decidit iniciar el canvi cap un nou partit socialista, i malgrat l'enorme derrota del candidat socialista Gaston Deferre a les presidencials (5,1% a la primera volta), el "Nouveau Parti Socialiste" es crea el juliol de 1969 a Issy-les Moulineaux, amb l'entrada a la vella SFIO de la Unió de clubs d'Alain Savary (que esdevindrà primer secretari del nou partit), de la Unió de grups i clubs socialistes i d'alguns membres de la CIR. Caldrà esperar, però un any i mig perquè la unificació sigui aconseguida .

Finalment, després de la decisió de la CIR d'incorporar-se al nou partit, el juny de 1971 a Epinay-Sur-Seine es crea el "Parti Socialiste" (P.S.) que serà dirigit per François Mitterrand.

El congrés d'Epinay s'ha convertit en una referència mítica dins el P.S. La línia d'Epinay és l'ancoratge a l'esquerra i, concretament, l'aliança amb el PCF.

Però Mitterrand creu necessari que primer el P.S. defineixi el seu programa. Així el març de 1972 s'aprova el programa socialista de govern, "Changer de vie", que serveix de base per a la signatura del programa comú de l'esquerra (juny de 1972) amb el PCF i amb el MRG de Robert Fabre.

Mitterrand es consolida com a líder del P.S. i com a referent de tota l'esquerra, sobretot a partir de la campanya presidencial de 1974 que no guanya per molt poc (49,3% contra 50,6% de Giscard en la segona volta). Encoratjat per aquest resultat, el PS organitza l'octubre de 1974 les "assises du socialisme" on es produeix l'entrada en el partit del sector del PSU que lidera Michel Rocard i de militants de la CFDT i d'associacions cíviques i socials.

Les converses per a l'actualització del programa comú de l'esquerra, al llarg de 1977, fracassaran per la voluntat rupturista del PCF. L'esquerra desunida fracassa en l'intent de guanyar les eleccions legislatives de 1978, però el PS se situa com a primer partit amb gairebé cinc punts d'avantatge sobre el PCF.

El 1979, en el congrés de Metz, la majoria mitterrandista del PS s'alia amb el corrent d'esquerra (CERES) i aprova el projecte socialista pels anys vuitanta que defineix una ambiciosa política de transició entre la societat capitalista i el socialisme autogestionari. Els corrents minoritaris de Rocard i Mauroy queden fora de la direcció del partit i Rocard intenta promoure la seva pre-candidatura a les eleccions presidencials.

La campanya presidencial i sobretot la victòria de Mitterrand el 10 de maig de 1981 refan la unitat del partit. En les eleccions legislatives de juny, el P.S. obté la majoria absoluta d'escons a l'Assemblea Nacional i forma un govern amb participació de comunistes. Lionel Jospin es elegit primer secretari del partit en substitució de

Mitterrand i sota els seus auspicis.

El P.S. inicia a partir d'aquell moment una evolució cap el que s'anomenarà "cultura de govern". Al Congrés de Bourg-en-Bresse (1983) triomfa l'orientació defensada, per Jospin, Mauroy i Rocard sobre el triomf del canvi. Al congrés de Toulouse (1985) novament coincideixen Rocard, Jospin i Mouroy, aquesta vegada també amb Chevènement, en una estratègia i unes orientacions sobre el pacte nacional pel creixement, que mostren l'abandó de les tesis del projecte socialista tradicional de ruptura amb el capitalisme.

Ni l'aprovació d'un nou sistema electoral d'escrutini proporcional -aprovació que produeix la dimissió de Rocard com. a ministre i el seu enfrontament amb la majoria del partit-, ni el canvi de govern impulsat per Mitterrand, nomenant com a primer ministre un socialdemòcrata moderat, Laurent Fabius, impedeixen el triomf de la dreta a les eleccions legislatives de 1986, que obre el període de cohabitació entre un President de la República socialista i un govern RPR-UDF.

El P.S., però, reafirmarà en el congrés de Lille (1987) la seva voluntat de mantenir-se com a partit de govern, i després d'una lleugera pugna entre Rocard i Mitterrand per la nominació com a candidat presidencial, recuperarà la unitat al voltant de la nova candidatura Mitterrand a les eleccions presidencials de 1988. El nou triomf del candidat socialista, el bon resultat de les eleccions legislatives subsegüents i la formació del govern Rocard, mostren el predomini d'un P.S. unit, i la necessitat de buscar suport més enllà -del propi electorat per aconseguir el triomf.

L'entrada de Jospin en el govern obre una lluita per a la successió, dins els corrents majoritaris del partit, entre Fabius i Mauroy de la que en sortirà guanyador el darrer, però que mostra la manca de lideratge intern i l'estat de confusió en què es troba el partit.

El congrés de Rennes, el març de 1990, és el camp d'un enfrontament sense pietat entre les diverses branques de l'antic corrent mitterrandista (Mauroy-Jospin d'un cantó i Fabius de l'altre) i entre les quals no vol o no pot arbitrar el corrent que encapçala Rocard, essent els altres corrents massa minoritaris per decantar la balança. El Congrés es clou sense haver-se aprovat cap orientació estratègica, i si bé Mauroy es mantindrà com a primer secretari, els temors i confusions del partit tendeixen a créixer. Sembla que el P.S. ha entrat en una etapa en la qual es qüestiona la seva fidelitat i la del Govern (on participen diversos ministres independents, no socialistes) als ideals de l'esquerra.

El nou text dels estatuts aprovat unànimement a Rennes defineix el P.S. com un partit de transformació social, favorable a una societat d'economia mixta, que respon a les aspiracions fonamentals de la persona humana.

- L'organització del P.S. és molt clàssica i garanteix una gran llibertat de discussió i la lliure elecció dels dirigents. Els afiliats s'agrupen en seccions de base geogràfica. Les seccions d'un departament formen una federació. Les instàncies nacionals, ultra el congrés del partit, són el comitè director integrat per 131 membres elegits pel congrés amb una representació proporcional dels diversos corrents o tendències, el buró executiu de 27 membres i 13 suplents, elegit també amb representació proporcional pel comitè director, i un secretariat de 15 membres i 5 suplents que representa els corrents majoritaris del partit.

Pel seu origen i estructura, el P.S., com la vella SFIO, té una organització feble, i es pot dir que és més una federació de corrents que un partit unificat i centralitzat.

En l'actualitat es pot parlar de l'existència d'uns cinc corrents: un corrent d'esquerres, que defensa un socialisme molt jacobí, enquadrat tradicionalment en el Centre d'estudis, recerques i educació socialistes (CERES), transformat el 1986 en Socialisme i República sota el mateix lideratge de JeanPierre Chevènement; un corrent encapçalat per Michel Rocard, poc organitzat i més recent, que es defineix crític envers el socialisme estatalista, que defensa el paper del mercat, i preconitza una difusió del poder; el corrent que dirigeix Pierre Mauroy més relligat a les tradicions socialistes de la vella SFIO; i els dos corrents sorgits de la majoria miterrandista que ha dirigit el partit des de 1971, encapçalats respectivament per Lionel Jospin i Laurent Fabius i més enfrontats per querelles personalistes que per veritables discrepàncies d'orientació estratègica.

El futur del P.S. sembla inevitablement lligat a la successió de François Mitterrand, no tant en el lideratge intern, com en l'expressió exterior de la majoria política que pugui reagrupar en futures conteses electorals.

4) ELS COMUNISTES

- El PCF, del que ja s'ha parlat de la seva creació l'any 1920, és un partit en constant creixement i influències durant els vint anys següents, sota els auspicis de la IIIa. Internacional primer i de la mà ferma i intel·ligent de Maurice Thorez després. Durant la guerra mundial és el gran partit de la resistència a l'ocupació nazi de França.

Durant tota la IVa. República el PCF és, electoralment, el primer partit de França, mantenint al voltant d'un quart de l'electorat. Replegat sobre si mateix i sobre la fidelitat incondicional a la URSS fins a 1956, els esdeveniments internacionals d'aquell moment (desestalinització, crisi de Suez, intervenció soviètica a Hongria) el

porten a situar-se fora del sistema.

L'aïllament del PCF s'incrementa amb l'inici de la Va. República (en les eleccions de 1958 cau per sota del 20% de vots), els primers anys de la qual realitza una dura oposició al règim instaurat, denunciant primer el poder personal de De Gaulle i definint després la Va. República com el règim del poder dels monopolis. Són els anys centrals de la caracterització del PCF com a partit antisistema que juga però funcions tribunícies primer i funcions de legitimació-estabilització després (cf. Georges Larau: "Le communisme en France", 1969).

No serà fins entrats els anys seixanta que el PCF iniciarà el camí de reincorporació al sistema, acostant-se primer als postulats de De Gaulle en política exterior, realitzant acords electorals amb els altres partits de l'esquerra des de 1965, í jugant un paper determinant en la reconducció dels esdeveniments de maig-juny de 1968.

A finals dels seixanta i principis dels setanta, el PCF sembla cridat a convertir-se en la principal força política d'una esquerra al govern. La seva implantació municipal (el 1971 ostenta l'alcaldia de 50 ciutats de les 220 de més de 30.000 habitants, i arribarà a tenir-ne 72 després de les eleccions de 1977), els seus estrets lligams amb la principal força sindical, la CGT, la seva força electoral al voltant del 20%, i la seva constant condemna a l'aventurisme esquerranista, semblen refermar aquesta hipòtesi.

El desembre de 1968, en el manifest de Champigny, el PCF declara que la transició al socialisme no es realitzarà mitjançant una revolució sinó a través d'un procés democràtic. El programa aprovat el 1971 (Changer de cap") com. un programa per a un govern democràtic d'unió popular, serveix de base al PCF en la negociació del programa comú de l'esquerra amb el P. S.

Els anys següents són anys contradictoris en l'evolució del PCF, des de 1972 dirigit per Georges Marchais. D'una banda, el 1975 aprova una declaració de les llibertats amb la qual pretén reconciliar-se amb les llibertats formals, es distancia de les pràctiques del poder autoritari a la URSS, busca dotar-se d'un contingut eurocomunista en contacte amb l'evolució del PCI i del PCE, i en el 22è. Congrés (1976) abandona el concepte de dictadura del proletariat. Però d'altra banda, es malfia cada vegada més de la seva aliança amb el P.S., a qui veu acostar-se excessivament en resultats electorals, i utilitza el procés d'actualització del programa comú per intentar un test sobre la seva hegemonia dins l'esquerra, trencant els acords electorals amb els socialistes.

Comença llavors el declivi electoral i la crisi interna del PCF. En les eleccions legislatives de 1978 és àmpliament superat pel P.S. i paral·lelament la

contestació interna de la línia Marchais s'expressa cap a l'exterior. El 23è. Congrés (1979) manté la línia de la via democràtica cap el socialisme i paria de socialisme autogestionari, però considera que el balanç dels països socialistes és globalment positiu; critica durament l'orientació desastrosa del P.S. cap a la dreta, però creu indispensable l'aliança amb aquest partit. No sembla que la claredat i la coherència siguin les característiques principals de la línia aprovada.

La candidatura de Georges Marchais a les presidencials de 1981 i el resultat obtingut (15,5% en la primera volta), així com el 16,1% obtingut en les legislatives són un electro-xoc per un PCF que un mes després es troba associat al poder sense saber massa com i amb declaracions contradictòries dels seus dirigents.

El refús a participar en el govern Fabius el 1984 oficialitza la ruptura amb el PS i obre noves dissensions internes. El 25é. Congrés (1985) mostra públicament les divergències dels líders nacionals i locals sobre l'estratègia a seguir.

La caiguda electoral de 1986 per sota del 10% de vots agreuja la crisi interna. Els renovadors, a qui Marchais anomena liquidacionistes, reclamen un congrés extraordinari, i o bé són eliminats o bé se'n van del partit, i les federacions dissidents són dissoltes i dirigides des dels òrgans centrals.

El 26é. Congrés (1987) és únicament un míting de Marchais i una inacabable crítica als 25 anys d'error estratègic que ha representat la unió de l'esquerra.

L'elecció presidencial de 1988 porta el PCF al límit de la desaparició. Lajoignie, candidat comunista oficial, obté només el 6,7% dels vots, i un any després la llista PCF a les eleccions europees només aconsegueix el 7,7% malgrat que la implantació local del partit havia fet que aconseguís el 11% en les legislatives del mateix 1988.

L'octubre de 1989, Charles Fiterman, número dos del PCF, es qüestiona públicament sobre la línia del partit, en un moment en que els canvis en el món comunista i en la pròpia França s'acceleren. Fiterman proposava refundar una identitat comunista moderna i no renunciava a la unió de l'esquerra. El recent darrer, congrés del PCF (desembre 1990) no sembla que hagi tingut gaire en compte aquestes reflexions, i, més aviat, l'ha mantingut en la via de fer-se portaveu de totes les reivindicacions i protestes.

- El PCF ha tingut sempre el neguit de l'organització, tant sota la direcció de Thorez (fins 1964), com sota Waldeck Rochet (1964-1971), com sota Georges Marchais (des de 1972 fins avui).

Des de la guerra mundial les diverses modificacions estatutàries han mantingut el principi fonamental de les organitzacions comunistes: el centralisme democràtic.

L'organització així fortament centralitzada i jerarquizada (cf. Annie Kriegel "Les communistes français", (1968) explica que el PC és, sobretot, una màquina política, potent i pesada, dirigida per un petit nucli cooptat.

Més interessant que analitzar la ja coneguda estructura organitzativa del PCF i la seva força electoral ja comentada en la seva evolució, és destacar l'important sistema de mitjans i d'organitzacions satèl·lits amb que compta el partit comunista. Ultra el control absolut que exerceix sobre la C.G.T., el PC controla diversos sindicats de la Federació de l'Educació Nacional, la Unió Nacional dels Estudiants de França (tendència renovació), el Moviment de defensa de les explotacions familiars, la Federació de llogaters i la Federació esportiva i gimnàstica del treball. Compta amb una organització juvenil i tutela la Unió de dones, l'Associació republicana d'antics combatents i la Unió de vells treballadors.

5) ELS PARTITS FORA DEL SISTEMA

A França és relativament fàcil identificar els partits situats fora del sistema no pertanyen ni a la majoria ni a l'oposició alternativa. Es tracta de partits col·locats en els dos extrems del ventall polític: partits d'extrema esquerra i d'extrema dreta.

Dins del primer grup cal destacar el PSU, que després d'una llarga història ha decidit recentment (novembre 1989) dissoldre's dins "l'Alternative Rouge et Verte" (ARV) en el camí de recerca d'una esquerra alternativa. Una gran tradició, però amb constants divisions i remodelacions, tenen també els diversos grups d'orientació trotskista, maoïsta i anarquista.

Per la seva banda els ecologistes formen més un corrent polític que un partit i fins ben recentment (eleccions europees de 1989) no han tingut gaire força de convocatòria electoral.

Dins dels grups de l'extrema dreta cal destacar el "Front National" (F.N.) creat el 1972 i liderat des de l'inici per Jean M. Le Pen. El F.N. es defineix com el reagrupament de la dreta social, nacional i popular que vol constituir-se en l'oposició nacional de l'esquerra socialo-comunista, però també de la dreta giscard-centrista. Els èxits electorals del FN en els anys vuitanta (11,1% en les europees de 1984; 9,8% en les legislatives de 1986; 14,4% de Le Pen en les presidencials de 1988; 9,6% en les legislatives de 1988; 11,8% en les europees de 1989) mostren una

certa consolidació del vot F.N. i porten una bona dosi d'angoixa tant a la dreta democràtica per la qüestió de les aliances de govern, com a l'esquerra per la difusió i acceptació entre l'electorat de determinats missatges polítics.

D) EL MULTIPARTIDISME BIPOLARITZAT

.Sembla clar que el sistema actual de partits a França és conseqüència directa de les noves institucions polítiques creades entre 1958 i 1962. L'elecció del President de la República per sufragi universal directe, força la bipolarització electoral i conseqüentment política.

El paper jugat per les formacions gaullistes fins a principis dels anys setanta i pel Partit Socialista durant els darrers deu anys, han portat algun autor a parlar d'un sistema de partit dominant amb bipolarització (Frangoís Borella). Però l'evolució del conjunt del sistema de partits i de cada un dels partits a l'interior del doble pol dret-esquerra, tradicional en la història política francesa, al costat de l'endèmic fracàs de tots els intents centristes, porten a la majoria d'autors (Von Beyme, Sartori, ...) a qualificar el sistema de partits francesos com un exemple típic de multipartidisme bipolaritzat.